

CHEIA TEOSOFIEI

O expunere clară sub formă
de întrebare și răspuns
a
Eticii, Științei și Filosofiei
pentru al căror studiu
a fost întemeiată Societatea Teosofică
de

H. P. Blavatsky

în traducerea lui Radu Săndulescu

CUPRINS**SECȚIUNEA I****TEOSOFIA ȘI SOCIETATEA TEOSOFICĂ**

Înțelesul numelui	9
Politica Societății Teosofice	11
Înțelepciunea – religie esoterică în toate epocile	14
Teosofia nu e buddhism	18

SECȚIUNEA II**TEOSOFIA EXOTERICĂ ȘI ESOTERICĂ**

Ce nu este Societatea Teosofică modernă	21
Teosofii și membrii S.T.	25
Deosebirea dintre teosofie și ocultism	29
Deosebirea dintre teosofie și spiritism	31
De ce este acceptată teosofia	37

SECȚIUNEA III**SISTEMUL DE LUCRU AL S.T.:**

Obiectivele societății	41
Originea comună a omului	42
Celelalte obiective ale noastre	47
Despre caracterul sacru al jurământului	48

SECȚIUNEA IV**RELAȚIILE SOCIETĂȚII TEOSOFICE CU TEOSOFIA:**

Despre autoameliorare	51
Abstractul și concretul	54

SECȚIUNEA V**ÎNVĂȚĂTURILE FUNDAMENTALE ALE TEOSOFIEI:**

Despre Dumnezeu și rugăciune.....	58
Este oare necesar să spunem rugăciuni?	62
Rugăciunea distruge încrederea în sine	66
Despre izvorul sufletului uman	69
Învățăturile buddhiste despre cele de mai sus	71

SECȚIUNEA VI**ÎNVĂȚĂTURILE TEOSOFICE REFERITOARE LA NATURĂ ȘI OM**

Unitatea totului în tot	76
Evoluție și iluzie	77
Despre alcătuirea septenară a planetei noastre	79
Natura septenară a omului	81
Deosebirea dintre suflet și spirit	84
Învățăturile grecești	87

SECȚIUNEA VII**DESPRE FELURITELE STĂRI POST-MORTEM**

Omul fizic și cel spiritual	91
Despre răsplata și pedeapsa veșnică; și despre Nirvana	98
Despre felurile principii din om	103

SECȚIUNEA VIII**DESPRE REÎNCARNARE SAU RENAȘTERE**

Ce este memoria conform învățăturii teosofice?	109
De ce nu ne amintim de viețile noastre trecute?	112
Despre individualitate și personalitate	118
Despre răsplata și pedeapsa eului	121

SECȚIUNEA IX**DESPRE KAMA-LOKA ȘI DEVACHAN**

Despre soarta principiilor inferioare	126
De ce nu cred teosofii în întoarcerea „spiritelor“ pure ..	128
Câteva cuvinte despre Skandhas	135
Despre conștiința post-mortem și cea postnatală	137
Ce anume se înțelege cu adevărat prin anihilare	142
Termeni preciși pentru lucruri precise	149

SECȚIUNEA X**DESPRE NATURA PRINCIPULUI NOSTRU GÂNDITOR**

Misterul EGO-ului	155
Natura complexă a Manas-ului	160
Doctrina este propovăduită în Evanghelia Sf. Ion	163

SECȚIUNEA XI**DESPRE MISTERELE REÎNCARNĂRII**

Renașterile periodice	172
Ce este Karma?	175
Cine sunt cei care știu?	189

Deosebirea dintre credință și cunoaștere; sau credința oarbă și cea rațională	191
Are Dumnezeu dreptul de a ierta?	196

SECȚIUNEA XII

CE ESTE TEOSOFIA PRACTICĂ?

Datoria	200
Relațiile S.T. cu reformele politice	204
Despre autosacrificiu	208
Despre milă	212
Teosofie pentru mase	215
Cum pot ajuta membrii societatea	217
Ce nu trebuie să facă un teosof	218

SECȚIUNEA XIII

DESPRE CONCEPȚIILE GREȘITE REFERITOARE

LA SOCIETATEA TEOSOFICĂ

Teosofie și ascetism	223
Teosofie și căsătorie	228
Teosofie și educație	229
În acest caz de ce există atât de multă prejudecată împotriva Societății Teosofice?	236
Este Societatea Teosofică o întreprindere lucrativă?...245	
Personalul S.T.....	249

SECȚIUNEA XIV

„MAHATMAS“ TEOSOFICI

Sunt ei „spirite ale luminii“ sau „spiriduși blestemați“?...251	
Folosirea abuzivă de nume și de termeni sacri	260

CONCLUZIE

Vitorul Societății Teosofice	264
------------------------------------	-----

PREFAȚĂ

Scopul acestei cărți este exprimat cu exactitate în titlul ei, „CHEIA TEOSOFIEI“ și nu necesită decât câteva cuvinte explicative. Nu este un manual complet sau exhaustiv de teosofie, ci doar o cheie pentru a descurca ușa care duce către studiul mai aprofundat. Ea schițează contururile mai largi ale Înțelepciunii Religiei și explică principiile fundamentale ale acesteia, confruntându-se, în același timp, cu feluritele obiecții ridicate de occidentalul de rând și străduindu-se să prezinte concepte nefamiliare într-o formă cât mai simplă și într-un limbaj cât mai clar cu putință. Am cere prea mult dacă ne-am dori să facem teosofia inteligibilă fără efort mental din partea cititorului; dar nădăjduim că obscuritatea care mai persistă aparține gândirii și nu limbajului, și se datorează profunzimii, nu confuziei. Pentru cel care are o minte greoaie sau leneșă, teosofia va rămâne o enigmă; căci atât în lumea mentalului cât și în lumea spiritualului, fiecare om trebuie să facă progrese prin propriile sale eforturi. Scriitorul nu poate gândi în locul cititorului, iar acesta din urmă n-ar avea nimic de câștigat dacă ar fi posibilă o astfel de gândire prin substituit. Necesitatea unei atari expuneri s-a făcut simțită de multă vreme printre cei interesați de Societatea Teosofică și de activitatea ei, și nădăjduiesc că ea va oferi informații, pe cât posibil lipsite de termeni tehnici, multora dintre cei a căror atenție a fost stârnită, dar care până în acest moment sunt mai degrabă nedumeriți și nu convingși.

S-a avut grijă să se separe o anumită parte din ceea ce este adevărat de ceea ce este fals în învățăturile spiritiste referitoare la viața post-mortem și la adevărata natură a

fenomenelor spiritiste. Explicații anterioare de același tip au făcut ca scriitoarea să stârnească multă indignare, spirițiștii, ca mulți alții, preferând să creadă mai degrabă ceea ce le place decât ceea ce e adevărat și devenind foarte furioși pe cel care le distruge o plăcută amăgire. În ultimul an, teosofia a devenit ținta oricărei săgeți otrăvite a spiritismului, ca și cum posesorii unei jumătăți de adevăr îi dușmăneau pe posesorii întregului adevăr într-o măsură mai mare decât cei care nu posedau nimic.

Autoarea le datorează mulțumiri din adâncul sufletului multor teosofi care au trimis sugestii și întrebări, sau au contribuit în alt fel pe parcursul scrierii acestei cărți. Lucrarea va fi cu atât mai utilă datorită ajutorului lor, iar acest lucru va constitui cea mai bună răsplată a lor.

H.P.B.

I

TEOSOFIA ȘI SOCIETATEA TEOSOFICĂ

ÎNȚELESUL NUMELUI

Întrebare: Teosofia și doctrinele ei sunt deseori considerate a fi o religie de modă nouă. Este ea o religie?

Teosoful: Nu este. Teosofia este Cunoaștere sau Știință Divină.

I.: Care este adevăratul înțeles al termenului?

T.: „Înțelepciunea divină“, *teosofia* (theosophia), sau înțelepciunea zeilor, ca și *geogofia* (theogonia), genealogia zeilor. Cuvântul *geov* înseamnă „zeu“ în limba greacă, adică una dintre ființele divine, cu siguranță nu „Dumnezeu“ în sensul pe care îl dăm noi azi termenului. Prin urmare, nu este „înțelepciunea lui Dumnezeu“, așa cum traduc unii, ci Înțelepciune Divină, așa cum este cea pe care o au zeii. Termenul are o vechime de multe mii de ani.

I.: Care este originea numelui?

T.: Ne-a parvenit de la filozofii alexandrini, denumiți iubitori de adevăr, philaletheieni, de la *fil* (phil), „iubitor“ și *alhqeia* (aletheia), „adevăr“. Termenul de „teosofie“ datează din secolul al III-lea al erei creștine și a început cu Ammonius Saccas și discipolii săi¹, care au inaugurat sistemul teosofic eclectic.

---

1. Denumiți de asemeni și „analogetici“. Așa după cum explică prof. Alex. Wilder în lucrarea sa *New Platonism and Alchemy: The Eclectic Philosophy* (Neoplatonismul și alchimia: *Filosofia eclectică*), ei erau numiți astfel din cauza obiceiului lor de a interpreta toate legendele și povestirile sacre, miturile și misterele, pe baza principiului analogiei și

I.: Care era scopul acestui sistem?

T.: În primul rând acela de a le inculca anumite mari adevăruri morale discipolilor săi și tuturor acelora care erau „iubitatori ai adevărului“. De aici motto-ul adoptat de Societatea Teosofică: „Nu există religie mai presus de adevăr“. ¹ Țelul principal al întemeietorilor Școlii Teosofice

al corespondenței: în așa fel încât evenimentele care erau relatate ca petrecându-se în lumea exterioară erau considerate a exprima operațiuni și experiențe ale sufletului omenesc. Ei mai erau denumiți și neoplatonici. Cu toate că teosofia, sau sistemul teosofic eclectic, este în general atribuită secolului al III-lea, totuși, dacă îi dăm crezare lui Diogene Laerțiu, originea sa este mult mai timpurie, având în vedere că el atribuia sistemul unui preot egiptean, Pot-Amun, care a trăit la începutul dinastiei ptolemeice. Același autor ne spune că numele este de origine coptă și înseamnă „cel care i s-a consacrat lui Amon, Zeul Înțelepciunii“. Teosofia este echivalentul lui Brahma-Vidya, cunoașterea divină.

1. Teosofia eclectică a fost împărțită în trei: 1) credința într-o Divinitate sau esență infinită absolută, incomprehensibilă și supremă, care este la temelia întregii naturi și a tot ceea ce este vizibil și invizibil; 2) credința în natura eternă, nemuritoare a omului, pentru că, fiind o radiație a Sufletului Universal, are aceeași esență ca și acesta; 3) Teurgia, sau „lucrarea divină“ sau „a produce o lucrare a zeilor“; de la *theoi*, „zei“ și *ergein*, „a lucra“. Termenul este foarte vechi dar, datorită faptului că aparține vocabularului MISTERELOR, nu intrase în uzul popular. Există credința mistică – dovedită practic de către adepții și preoții inițiați – că, făcându-se la fel de pur ca și ființele corporale – adică, prin întoarcerea la vechea puritate a naturii sale – omul îi poate face pe zei să-i confere mistere divine și chiar să devină vizibili din când în când, fie subiectiv, fie obiectiv. Era aspectul transcendent al ceea ce se numește acum spiritism; dar pentru că a fost folosit abuziv și în mod greșit de populația neștiutoare, a ajuns să fie socotit de către unii drept necromanție, și a fost în general interzis. O practică deghizată a teurgiei lui Iamblichus mai dăinuie încă în ceremonialul magic al unor cabaliști moderni. Teosofia modernă evită și respinge aceste două tipuri de magie și „necromanție“, considerându-le foarte primejdioase. Adevărata teurgie divină necesită o puritate și o sfințenie a vieții aproape supraomenești; altminteri ea degenerază în activitatea de mediu sau în magie neagră. Discipolii imediați ai lui Ammonius Saccas, care a fost denumit *Theodidaktos*, „cel instruit de către Divinitate“ – asemenea lui Plotin și adeptul său Porfir – la început au respins teurgia, dar în cele din urmă s-au împăcat cu ea prin intermediul lui Iamblichos, care a scris o carte despre aceasta, intitulată *De Mysteriis* (Despre mistere), sub numele Abammon. Ammonius Saccas era copilul unor creștini și, fiind respins încă din copilărie de creștinismul spiritist dogmatic, a devenit neoplatonic, și aidoma lui J. Boehme și a altor

Eclectice îl constituia unul dintre cele trei obiective ale succesurii sale modern, Societatea Teosofică, și anume acela de a împăca toate religiile, sectele și națiunile într-un sistem moral comun, bazat pe adevăruri eterne.

I.: Cum puteți dovedi că acest lucru nu e un vis imposibil și că toate religiile lumii se bazează cu adevărat pe unul și același adevăr?

T.: Prin studiul și analiza lor comparativă. „Înțelepciunea-religie“ era una singură în Antichitate; iar unicitatea filosofiei religioase primitive ne este dovedită de doctrinele identice predate inițiaților în timpul MISTERELOR, o instituție care era pe vremuri universal răspândită. „Toate cultele antice indică existența unei singure teosofii anterioare lor. «Cheia care o va deschide pe una trebuie să le deschidă pe toate; altminteri nu este cheia potrivită.»“¹

POLITICA SOCIETĂȚII TEOSOFICE

I.: În epoca lui Ammonius existau mai multe mari religii străvechi, și numai în Egipt și Palestina ființau numeroase secte. Cum putea el să le reconcilieze?

T.: Făcând ceea ce încercăm și noi să facem în ziua de azi. Neoplatonicii formau un grup amplu, și aparțineau de

mari clarvăzători ai misticii, se spune că i s-a revelat înțelepciunea divină prin visuri și viziuni. De aici numele său de *Theodidaktos*. El a hotărât să împăce toate sistemele religioase și, demonstrând originea lor identică, să stabilească un singur crez universal, bazat pe morală. Viața sa a fost ireproșabilă și pură, erudiția sa fiind atât de profundă și de vastă încât mai mulți Părinți ai Bisericii au fost discipolii săi în taină. Clement din Alexandria vorbește extrem de laudativ la adresa lui. Plotin, „Sf. Ion“ al lui Ammonios, era și el o persoană universal respectată și stimată, posedând cea mai profundă erudiție și integritate. La vârsta de treizeci și nouă de ani el l-a însoțit pe împăratul roman Gordian și armata sa către est, spre a căpăta învătătură de la înțelepții din Bactria și India. A avut o școală de filosofie la Roma. Porfir, discipolul său, al cărui nume real este Malek (un evreu elenizat), a strâns toate scrierile maestrului său. Porfir era el însuși un mare autor și a dat o interpretare alegorică anumitor pasaje din scrierile lui Homer. Sistemul de meditație la carerecurgeau philaltheienii era extazul, înrudit cu practica yoghină indiană. Ceea

diferite filosofii religioase¹; la fel procedează și teosofii noștri. În epoca aceea, evreul Aristobul reprezintă învățăturile esoterice ale Legii lui Moise. Filon Evreul încerca să împace *Pentateuhul* cu filosofia platoniană și pitagoreică; Flavius Iosephus a dovedit că esenienii de la Carmel erau doar copiii și discipolii vindecătorilor (*therapeutae*) egipteni. La fel stau lucrurile și în ziua de azi. Putem arăta descendența fiecărei religii creștine, ca și a fiecărei secte, chiar și a celei mai neînsemnate. Acestea din urmă sunt micile rămurele sau mugurii ramurilor mai mari; dar mugurii și ramurile cresc din același trunchi – ÎNȚELEPCIUNEA RELIGIE. Scopul lui Ammonius era de a dovedi acest lucru, el făcând eforturi să-i convingă pe ne-evrei și pe creștini, pe evrei și pe idolatri, să lase deoparte disputele și luptele, aducându-și aminte doar de faptul că se află cu toții în posesia acelui adevăr sub diverse straie, și că sunt cu toții copiii aceleiași mame². Acesta este și scopul teosofiei.

ce se știe despre Școala eclectică se datorează lui Origene, Longinus și Plotin, discipolii imediați ai lui Amonios – (Vide A. Wilder, *op. cit.*)

1. Wilder, *op. cit.*, p. 11.

1. Iudaismul s-a stabilit în Alexandria în vremea lui Filadelful, și învățătorii eleniști au devenit imediat primejdioșii rivali ai Colegiului Rabinilor din Babilon. Așa după cum observă în mod pertinent autorul lucrării *New Platonism and Alchemy*: „Sistemele buddhist, vedantic și cel al magilor erau prezentate împreună cu filosofii Greciei (în acea perioadă). Nu era ceva extraordinar că oameni obișnuiți se gândeau că lupta cuvintelor trebuie să înceteze; și socoteau că e posibil să extragă din aceste felurite învățături un sistem armonios... Panaemnus, Athenagora și Clement erau inițiați complet în filosofia platoniană și înțelegeau unitatea sa esențială cu sistemele orientale“.[p. 4.]

2. Mosheim spune despre Amonios: „Înțelegând că nu numai filosofii din Grecia, ci totodată toți cei din rândul națiunilor barbare se aflau perfect la unison unii cu alții în privința fiecărui punct esențial, [el] și-a asumat sarcina de a tempera și de a înfățișa doctrinele tuturor acestor felurite secte, spre a dovedi că ele își au cu toatele originea în una și aceeași sursă și toate tind către aceeași finalitate“. Dacă autorul articolului despre Amonios din *Edinburgh Encyclopaedia* știa despre ce anume vorbește, în acest caz el îi descrie pe teosofii moderni, credințele lor și activitatea lor, pentru că afirmă, referindu-se la *Theodidaktos*: „El a adoptat doctrinele care veniseră în Egipt [cele esoterice erau cele ale Indiei] referitoare la veșnicia lumii... și a

I.: Ce autoritate aveți spre a spune acest lucru despre vechii teosofi din Alexandria?

T.: Un număr aproape fără sfârșit de scriitori bine-cunoscuți. Mosheim, unul dintre ei, spune că:

Ammonius predica faptul că religia mulțimii merge mână în mână cu filosofia, și că împreună cu ea a împărțit soarta de a fi fost tratat coruptă și intrată în obscuritate din pricina îngâmfării, a superstiției și a minciunilor; că ar trebui, prin urmare, să fie redusă la puritatea ei originală prin curățarea de aceste reziduuri și prezentarea ei conform unor principii filosofice; și că întregul către care țintea Christos era reprezentat de reinstaurarea și restabilirea înțelepciunii celor antici în integritatea ei primitivă; de încătușarea dominației universale a superstiției; și parțial de corectarea sau chiar exterminarea feluritelor greșeli care-și găsiseră calea către diferitele religii populare.¹

Ceea ce, din nou, reprezintă exact cele spuse de teosofii moderni. Cu singura deosebire că, în vreme ce marele phalaltheian era sprijinit și ajutat în întreprinderea pe care o urmărea de către Părinții Bisericii, Clement și Athenagoras, de către toți rabinii erudiți ai Sinagogii, de Academie, și în vreme ce el preda o doctrină comună pentru toți, noi, urmașii săi pe aceeași linie, nu căpătăm nici o recunoaștere, ci dimpotrivă, suntem injuriați și persecutați. Oamenii de acum 1500 de ani par astfel să fi fost mai toleranți decât sunt cei din acest secol luminat.

I.: A fost el încurajat și sprijinit de Biserică datorită faptului că, în ciuda ereziilor sale, Ammonius a predicat creștinismul și era creștin?

T.: Nicidecum. El s-a născut creștin, dar nu a acceptat niciodată creștinismul Bisericii. Așa cum spunea despre el același scriitor: El nu trebuia decât să-și expună învățăturile „în conformitate cu vechii stâlpi ai lui Hermes, pe care Platon și Pitagora îi cunoscuseră înainte, și din care își alcătuiseră filosofia lor.“ Găsind aceleași sentimente în prologul Evangheliei după Sf. Ion, el presupunea într-un mod foarte corect că scopul lui Iisus era acela de a

întemeia un sistem de disciplină morală care a dat oamenilor

restabili marea doctrină a înțelepciunii în conformitate cu integritatea ei primitivă. Națiunile Bibliei și poveștile zeilor erau considerate de către el a fi alegorii ilustrative ale adevărului, sau născociri ce trebuie ignorate. (Pe deasupra, așa după cum afirmă *Edinburgh Encyclopaedia*) „el a recunoscut că Iisus Christos a fost un om de excepție și prietenul lui Dumnezeu, dar a afirmat că nu plănuia să abolească adularea demonilor, și că singura sa intenție era aceea de a purifica vechea religie.”¹

ÎNȚELEPCIUNEA-RELIGIE ESOTERICĂ ÎN TOATE EPOCILE

- I.: Având în vedere faptul că Ammonius nu a scris nimic, cum putem fi siguri că acestea sunt învățăturile sale?
- T.: Nici Buddha, Pitagora, Confucius, Orfeu, Socrate sau chiar Iisus nu au lăsat în urma lor ceva scris. Totuși, cei mai mulți dintre ei sunt personaje istorice, iar învățăturile lor au supraviețuit integral. Discipolii lui Ammonius (printre care Origene și Herrenios) au scris tratate și au explicat morala sa. Cu siguranță că acestea din urmă sunt la fel de istorice, dacă nu cumva chiar mai mult, ca și scrierile apostolilor. Pe deasupra, elevii săi – Origene, Plotin și Longinus (consilier al vestitei regine Zenobia) – au lăsat cu toții documente voluminoase referitoare la Sistemul Philaletheian – până acum, în orice caz datorită faptului că profesiunea lor publică de credință era cunoscută, căci școala era împărțită în învățături exoterice și esoterice.
- I.: Cum au ajuns aceste ultime doctrine până în ziua de azi având în vedere că ceea ce susțineți că se numea în mod corect ÎNȚELEPCIUNEA-RELIGIE era ceva esoteric?
- T.: ÎNȚELEPCIUNEA-RELIGIE a fost dintotdeauna una, și fiind ultimul cuvânt al cunoașterii umane posibile era, prin urmare, păstrată cu grijă. Ea îi preceda cu multe epoci pe teosofii alexandrini, a ajuns până la cei moderni și va supraviețui oricărei alte religii și filosofii.
- I.: Unde și de către cine a fost păstrată astfel?

- T.: Printre inițiații din fiecare țară; printre căutătorii profunzi ai adevărului – discipolii lor; și în acele părți ale lumii unde asemenea subiecte au fost întotdeauna la mare preț: în India, Asia Centrală și Persia.
- I.: Puteți să-mi dați câteva dovezi ale esoterismului ei?
- T.: Cea mai bună dovadă pe care o puteți avea este faptul că fiecare cult antic religios sau mai degrabă filosofic era format dintr-o învățătură esoterică sau secretă și o venerație exoterică (publică, exterioară). Mai mult, este un lucru bine cunoscut faptul că MISTERELE anticilor cuprindeau la fiecare nație MISTERELE „mari” (secrete) și cele „mici” (publico) – de exemplu, în ceremoniile denumite *Eleusinia*, în Grecia. De la Hierofanții din Samothrace și Egipt și de la brahminii inițiați ai străvechii Indii și până la ultimul rabin evreu, toți au păstrat secrete, de frica profanării, adevăratele lor credințe bona fide. Rabinii evrei își numeau seriile lor religioase seculare *Merkabah* (corpul exterior), „vehiculul”, sau *învelișul care conține sufletul ascuns* – adică cea mai înaltă cunoaștere secretă a lor. Nici una dintre națiile antice nu a dezvăluit vreodată prin preoții ei maselor adevăratele sale secrete filosofice, ci le-a permis acestora accesul doar la coajă. Budismul are vehiculul său, „mai mare” și „mai mic”, cunoscute drept școala *Mahayana*, școala esoterică și *Hinayana*, școala exoterică. Și nu le putem învinovăți pentru o atare păstrare a secretului, căci în mod sigur nu v-ați gândi să vă hrăniți turma de oi cu disertații erudite despre botanică în loc de iarbă! Pitagora își denumea gnoza „cunoașterea lucrurilor care ființează” sau în gnῶσιV τῶν ὄντων și păstra această cunoaștere doar pentru discipolii săi care depuseseră jurământ: pentru aceia care puteau să digere o asemenea hrană mentală și să se declare satisfăcuți; iar el îi puneă să se jure că vor păstra tăcerea și secretul. Alfabetele oculte și cifrurile secrete reprezintă dezvoltarea vechilor scrieri egiptene *hieratice*, al căror secret se afla, în vechime, doar în posesia hierogramatiștilor, adică a preoților egipteni inițiați. Ammonius Saccas, după cum afirmă biografia sa, i-a pus pe discipolii săi să jure că nu vor divulga doctrinele sale mai elevate decât celor care fuseseră deja

posibilitatea, în general, să trăiască în conformitate cu legile țării lor și

familiarizați cu cunoașterea preliminară, care erau ei înșiși legați prin jurământ. În sfârșit, nu reîntâlnim oare același lucru și în creștinismul timpuriu, printre gnostici, ba chiar și în învățăturile lui Christos? N-a vorbit el mulțimilor în parabole care aveau o dublă semnificație, și nu și-a explicat el oare motivele decât discipolilor săi? „Vouă, le-a zis El, v-a fost dat să cunoașteți taina Împărăției lui Dumnezeu, dar pentru cei ce sunt afară din numărul vostru, toate lucrurile sunt înfățișate în pilde“ (Marcu, IV, 12) Esenienii din Iudeea și Carmel făceau aceleași deosebiri, împărțindu-și aderenții în neofiți, frați și perfecți, adică cei inițiați.¹ În acest sens ar putea fi aduse exemple din fiecare țară.

I.: Puteți ajunge la „Înțelepciunea Secretă“ doar cu ajutorul studiului? Enciclopediile definesc teosofia într-o manieră foarte asemănătoare celei din *Websters Dictionary*, adică drept „relație presupusă cu Divinitatea și spiritele superioare și, ca urmare, accesarea la cunoașterea supraumană prin mijloace fizice și procese chimice.“ Așa este?

T.: Nu cred. Și mai cred că nici un lexicograf nu este capabil să explice, fie lui însuși, fie altora, cum se poate ajunge la cunoașterea supraumană prin intermediul unor procese fizice sau chimice. Dacă Webster ar fi scris „prin intermediul proceselor metafizice și alchimice“, definiția ar fi fost aproximativ corectă; însă în forma actuală, ea este absurdă. Vechii teosofi pretindeau, la fel ca și cei moderni, că infinitul nu poate fi cunoscut prin intermediul finitului – adică, perceput de Sinele finit – ci că esența divină poate fi comunicată Sinelui spiritual mai elevat în stare de extaz. Această condiție nu poate fi dobândită, ca și hipnotismul, prin „mijloace fizice și chimice“.

I.: Ce explicație dați în acest sens?

T.: Extazul real a fost definit de către Plotin ca fiind „eliberarea minții de conștiința sa finită, devenind unul și identificându-se cu infinitul.“ Aceasta este condiția cea mai elevată afirmă prof. Wilder, dar nu are durată permanentă și doar cei foarte foarte puțini ajung la ea. Ea este, într-adevăr, identică cu acea stare care este cunoscută în India sub numele de *Samadhi*. Aceasta este

cu poruncile naturii, dar care cere celor înțelepți să-și exalte mințile

practicată de yoghini, care își facilitează obținerea ei în mod fizic prin cea mai mare abținere de la mâncare și băutură, și în mod mental, printr-o neconținută strădanie de a-și purifica și eleva mintea. Meditația este rugăciune tăcută și *nerostită* sau, așa după cum o caracterizează Platon, „întoarcerea ardentă a sufletului către divin, nu pentru a cere un bun anume (ca în cazul obișnuit al rugăciunii), ci pentru binele însuși – pentru Binele Suprem universal, din care facem parte pe pământ și din esența căruia am ieșit cu toții.“ Prin urmare, adaugă Platon, „rămâi tăcut în prezența celor divini, până când îți iau norii ce-ți acoperă ochii și te lasă să vezi ce este bine în mod intrinsec.“¹

I.: Prin urmare, teosofia nu este, așa după cum susțin unii, un plan imaginat recent?

T.: Doar oamenii ignoranți o pot considera în acest fel. Ea este veche cât lumea, în învățăturile și morala ei, dacă nu cu numele, așa după cum este cel mai larg și cel mai cuprinzător sistem dintre toate.

I.: Cum se face, atunci, că Teosofia a rămas atât de neștiută națiilor din emisfera occidentală? De ce a trebuit ea să rămână o carte sigilată pentru rasele recunoscute a fi cele mai cultivate și mai avansate?

T.: Noi suntem de părere că existau în vechime națiuni la fel de cultivate și cu siguranță mai „avansate“ din punct de vedere spiritual decât noi. Dar există mai multe motive pentru această ignoranță voită. Unul dintre ele a fost

---

prin intermediul contemplației...“ Wilder, *op. cit.*, p. 5.

1. Wilder, *op. cit.*, p. 5.

1. Wilder, *op. cit.*, p. 8-9, 5.

1. Wilder, *op. cit.*, p. 7.

1. Este ceea ce eruditul autor al cărții *New Platonism and Alchemy*, Dr. A. Wilder, descrie drept „fotografie spirituală“: „Sufletul este aparatul de fotografiat în care faptele și evenimentele, viitorul, trecutul și prezentul, sunt captate în același fel; iar mintea devine conștientă de ele. Dincolo de lumea noastră de zi cu zi limitată, totul este ca o singură zi sau o singură stare – trecutul și viitorul fiind cuprinse în prezent“. ... Moartea este ultima *ecstasis* de pe pământ. „Apoi sufletul este eliberat de constrângerea trupului, iar partea sa mai nobilă se unește cu natura mai elevată și devine părtașă la înțelepciunea și preștiința ființelor superioare.“ Adeverata Teosofie este, pentru mistici, starea pe care Apollonios din Tyana a ajuns s-o descrie astfel: „Pot vedea prezentul și viitorul ca într-o oglindă clară.